

TÜRKİYE’DE KREDİ GARANTİ FONU A. Ş.’NİN İNCELENMESİ*

⁴Esra BEZİRCİOĞLU, Cem SAATÇİOĞLU⁵

Özet

Güçlü bir ekonomiye sahip ülkelerin neredeyse tamamında, işletmeleri desteklemek üzere kurulmuş en az bir tane destek kuruluşu bulunmaktadır. Türkiye’de de bu amaçla kurulan kurumlardan biri olan Kredi Garanti Fonu A. Ş. (KGF) yaklaşık 30 yıldır işletmeleri desteklemeye devam etmektedir. Uzun yıllar Türkiye’nin Hazine ve Maliye Bakanlığı destekli tek kefalet kuruluşu olarak faaliyetlerini sürdüren KGF, iktisadi faaliyetlerin daraldığı buhran dönemlerinde geliştirdiği yeni kefalet projeleri ile piyasayı canlandırmaktadır. KGF kefaletinin daha likit bir teminat olması sebebiyle bankaların kredi verme iştahını arttırmakta ve bu sayede pazar hareketleri hızlanarak, ekonomi canlanmaktadır. Bu sebeple KGF’ nin bir iktisat politikası aracı olarak kullanıldığını söylemek de mümkündür. Son dönemde otoritelerin eleştirilerine maruz kalan KGF, bilhassa pandemi döneminde, sadece 157 çalışanı ile çok kısa bir zaman zarfında piyasaya 200 milyar TL’ye yakın bir kefalet hacmi sağlamıştır.

Anahtar kelimeler: kefalet, KOBİ, kredi, KGF

A REVIEW OF CREDIT GUARANTEE FUND CORPORATION IN TURKEY

Abstract

In all countries have a strong economy, there is one foundation to help small and medium budget businesses. Credit Guarantee Fund (CGF) was established for this purpose in Turkey, and it has continued to support businesses for nearly 30 years. CGF continued its activities for many years as the only guarantee institution supported by the Ministry of Treasury and Finance in Turkey. In times of economic crisis and depression, the funds provided to CGF by the Ministry of Treasury and Finance are increased in order to revive the market. For this reason, it can be possible to say that CGF is used as an economic policy instrument. Recently, authorities have been argued about CGF. However, during the pandemic period, with only 157 employees, it provided a guarantee volume of nearly 200 billion TL to the market in a very short time.

Key words: guarantee, SME, loan, CGF

*Bu çalışma 2022 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı’nda yapılan “Türkiye’de Kredi Garanti Fonu A. Ş. Kefaleti Etkinliğinin İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans Tezinden türetilmiştir.

⁴ Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Bankacılık Bölümü, E-mail: bezircioglu.esra@hbv.edu.tr

⁵ Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü, E-mail: saatcic@istanbul.edu.tr

1. Giriş

Bir ekonominin temel yapıtaşı olan işletmelerin faaliyetlerinin devamı için gerekli finansmanın sağlanması konusunda işletmelerin en büyük çözümü ortağı kredi kuruluşlarıdır. Bu kredi kuruluşları başta bankalar olmak üzere, finansal kiralama (leasing) ve faktöring şirketleri gibi finans kurumlarıdır. Bilindiği üzere kredi kuruluşları, işletmelere verdikleri krediler karşılığında çek, senet, gayrimenkul ipoteği, araç rehni, gemi ipoteği, menkul rehni vb gibi bazı teminatlar alırlar. Bilhassa faaliyetlerine yeni başlayan işletmelerin teminat üretebilme kapasiteleri oldukça sınırlı olup, bu durum finansmana ulaşmalarına engel olmaktadır. Ek olarak iktisadi faaliyetlerin yavaşladığı dönemlerde teminatların nakde dönme hızı düştüğünden dolayı bankaların kredi politikalarında sıkılaşmaya gitmesi sebebiyle işletmelerin finansmana erişimi bir hayli zorlaşmaktadır. Teminat üretemeyen işletmelerin finansman sorunu yaşamaması ve kriz, buhran ve daralma dönemlerinde kredi kuruluşlarının iştahının kesilmemesi için otoriteler bazı tedbirler alır. Bu tedbirlerden biri de kredi garanti kurumlarıdır.

Kredi Garanti Sistemi, ilk olarak Sanayi Devrimi ile birlikte ekonomisinde hızlı bir büyüme sağlayan Fransa'da ortaya çıkmıştır. Büyük Buhran ve ardından gelen II. Dünya Savaşı sonrasında ise ekonomisini canlandırmak isteyen birçok Avrupa ülkesi kendi Kredi Garanti Kurumu'nu kurmaya başlamıştır. Özellikle Almanya bu dönemde kurulan ve halen daha faaliyetlerine devam eden kredi garanti kuruluşları sayesinde kısa zamanda Avrupa'nın en güçlü ekonomilerinden biri haline gelmiştir.

2019 yılı sonunda Çin'de başlayan ve kısa zamanda tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi ile birlikte tüm dünya ekonomilerinde Kredi Garanti Kurumlarının önemi daha net bir şekilde anlaşılmıştır. Bu dönemde sosyal ve ekonomik anlamda birçok kısıtlama yaşanmış, hatta bazı işletmeler faaliyetlerine ara vermek, sonlandırmak zorunda kalmıştır. Bu işletmeleri desteklemek adına birçok ülkede kredi garanti kurumları aracılığı ile düşük faizle krediler kullanılmış ve bu sayede ayakta durmaları sağlanmıştır.

Türkiye'de de iktisadi faaliyetlerin yavaşladığı kriz ve buhran dönemlerinde öncelikle Küçük ve Orta Bütçeli İşletmeler'in (KOBİ) finansmana erişimini kolaylaştırarak faaliyetlerine devam etmelerine yardımcı olmak üzere, 1991 yılında teminat yetersizliği yüzünden finansmana ulaşmakta güçlük yaşayan KOBİ'lere destek olmak amacıyla Kredi Garanti Fonu A. Ş. (KGF) kurulmuştur.

Ülkemizde KGF haricinde iki tane daha kefalet kuruluşu bulunmaktadır. Bunlar 1970 yılında kurulan Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği (TESKOMB) ve 2021 yılında ihracat yapan işletmeler için kurulan İhracatı Geliştirme Anonim Şirketi'dir. TESKOMB sadece esnaf ve sanatkarlara

destek vermekte olup, İhracatı Geliştirme A. Ş. ise faaliyet konusu gereği sadece ihracatçı firmaların kullandığı krediler için yapılan başvuruları kabul etmektedir. Ülkemizde sektör ve ölçek ayrımı yapmadan tüm işletmelere destek veren tek kefalet kuruluşu olması, neredeyse ülke içinde bulunan bütün finans ve destek kurumları ile çalışıyor olması ve Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kontr-garanti sağlanan ilk kefalet kuruluşu olmasından dolayı, çalışmamızda sadece Kredi Garanti Fonu (KGF)' den bahsedilecektir.

2. Kredi Garanti Fonu A. Ş.'nin Kuruluşu ve Ortaklık Yapısı

1980'lerin sonunda Türkiye'den göç akınını durdurmak üzere Almanya Hükümeti'nin tavsiyesi ile kurulan Kredi Garanti Fonu A. Ş., 29.Temmuz.1991 tarihinde, sanayi toplumlarında gelişmiş ve yaygın örnekleri bulunan kredi garanti fonlarının gelişmekte olan Türk ekonomi yaşamında hiç bulunmamasından doğan eksikliğin giderilmesi, yeni ve çağdaş çözümler aranması ve geliştirilmesi, Kredi Garanti Fonu konusunda bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetlerine temel teşkil etmek ve sektörel sınırlama yapılmaksızın, küçük ve orta ölçekli işletmelerin kredi teminatı bulmakta karşılaştıkları güçlüklerin aşılması konusunda yardımcı ve destek olunması amacıyla, 10.000.000 TL (on milyon Eski Türk Lirası) sermaye ile süresiz olarak kurulmuştur (Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi, 1991).

1992 yılı sonunda ise Alman Teknik İşbirliği Kurumu (GTZ) ile Kredi Garanti Fonu A. Ş. arasında, Finansman Sözleşmesi ve Türk Kredi Garanti Fonu İşletme Masrafları Projesi Sözleşmesi imzalanmış ve bu sözleşme Bakanlar Kurulu'nun 09.06.1993 tarihli 93/4496 sayılı kararı ile 19.Haziran.1970 tarihli Türkiye- Federal Almanya Teknik İşbirliği anlaşması çerçevesinde "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Bir Kredi Garanti Fonu Kurulmasına Yardım" konulu proje anlaşması onaylanmıştır. Bu anlaşmaya istinaden Kredi Garanti Fonu'nun kurulması için 3.500.000,00 DM (üç milyon beş yüz bin Alman Markı)'na varan mali bir katkı elde edilmiştir. Bu katkı ile birlikte KGF sermaye artırımını yapmış ve 10 milyon TL (Eski Türk Lirası) olan kayıtlı sermayesini 100 milyon TL'ye (yüz milyon Eski Türk Lirası) çıkarmıştır. Kısaca özetlemek gerekirse KGF'nin ilk fon kaynağı GTZ'dir. Bu kaynak ile birlikte, gerekli alt yapı çalışmaları sonrasında, ilk kefaletini 1994 yılında Türkiye Halkbankası A.Ş. aracılığı ile vermiştir.

Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayınlanan 1991 tarihli kuruluş gazetesinde, KGF'nin kuruluş amacı açık bir şekilde KOBİ'lere destek olmak şeklinde belirtilmiştir. Bu sebeple KGF hakkında daha fazla detay vermeden önce KOBİ kavramını açıklamak daha sağlıklı olacaktır:

Bakanlar Kurulu'nun 30.04.2018 tarih, 2018/11828 sayılı Kararda 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesininin 407'nci maddesine dayanılarak değişiklik yapılmış ve 18.03.2022 tarih 31782 nolu Resmi

Gazete' de yayınlanan değişiklik ile KOBİ tanımı, 250 kişiden az çalışan istihdam eden ve yıllık ciro veya aktif büyüklüğü 250 milyon lirayı aşmayan işletmeler olarak belirtilmiştir. Bu tanımın dışında kalan işletmeler ise KOBİ-dışı işletme olarak tanımlanmaktadır.

1991 yılında kurulan KGF'nin kuruluş ortaklık yapısı %34 Türkiye Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları Ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV), %25 Mesleki Eğitim Ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı (MEKSA), %20 Türk Ticaret Sanayi Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsalar Birliği (TOBB), %20 Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu, %1 Kayseri Milletvekili ve TOSYÖV Genel Müdürü Mustafa Şahin şeklindedir (Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi, 1991: 193).

2001 Ekonomik Krizi'nden sonra ise Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ile birlikte KGF kefaletinin önemi artmış, protokol yapılan ve ortaklık yapısına dahil olan banka sayısı artmaya başlamıştır. Bankalar ile imzalanan protokoller sonrasında tanıtım çalışmalarını hızlandırmaya başlayan KGF, şube sayısını da arttırmaya başlamıştır. Şubelerde sadece özkaynak kefalet talepleri kabul edilip incelenmekteyken, 2017 yılında Hazine kaynağının artırılması ile birlikte, özkaynak taleplerinde işlemsel ve hacimsel olarak büyük bir düşüş görülmüş ve bunun sonucunda 2019 yılında Türkiye genelinde 34 şubeye kadar ulaşan KGF, 2020 yılının son çeyreğine gelindiğinde şubelerini kapatma/ birleştirme kararı alarak Bölge Müdürlüğü modeline geçmiştir. Ankara'daki genel merkezine ek olarak, Marmara Bölge Müdürlüğü (Kadıköy-İstanbul), Trakya Bölge Müdürlüğü (Karaköy- İstanbul), İç Anadolu Bölge Müdürlüğü (Ankara), Batı Anadolu Bölge Müdürlüğü (İzmir), Doğu Karadeniz Bölge Müdürlüğü (Trabzon), Doğu Akdeniz Bölge Müdürlüğü (Adana) ve Güney Doğu Anadolu Bölge Müdürlüğü (Diyarbakır) olmak üzere toplamda 7 Bölge Müdürlüğü ve 157 çalışanı ile işletmeleri desteklemeye devam etmektedir.

Sağlamış olduğu fonlar ve ortaklık yapısına yeni katılan hissedarlar sayesinde muhtelif kereler sermaye artırımı yapılmış ve kefalet hacmi artırılmıştır. Son sermaye artırımı 2019 yılı Nisan ayında yapılmış ve şirketin kayıtlı sermayesi 600.000.000,00 TL'ye, çıkarılmış sermaye ise 513.134.229,53 TL'ye artırılarak sermaye yapısı güncel halini almıştır. Güncel sermaye ve ortaklık yapısı Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1'de ortaklık yapısı incelendiğinde %28 TOBB, %28 KOSGEB ve %43'e yakın hissenin de toplamda 29 adet bankaya ait olduğu görülmektedir. Kurumun yönetimi ise hâkim ortaklar olan TOBB'un ve KOSGEB'in temsilcileri; kurumun en büyük fon kaynağı Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın bir temsilcisi ve kuruma ortak olan 29 bankanın kendi arasından seçtiği banka temsilcilerinin yer aldığı dokuz üyeden oluşan Yönetim Kurulu tarafından idare edilmektedir. Bazı kesimler KGF'nin bir devlet kuruluşu olduğunu düşünse de ortaklık yapısından görüleceği üzere, aslında Türk Ticaret Kanunları hükümlerine tabi olan bir anonim şirkettir.

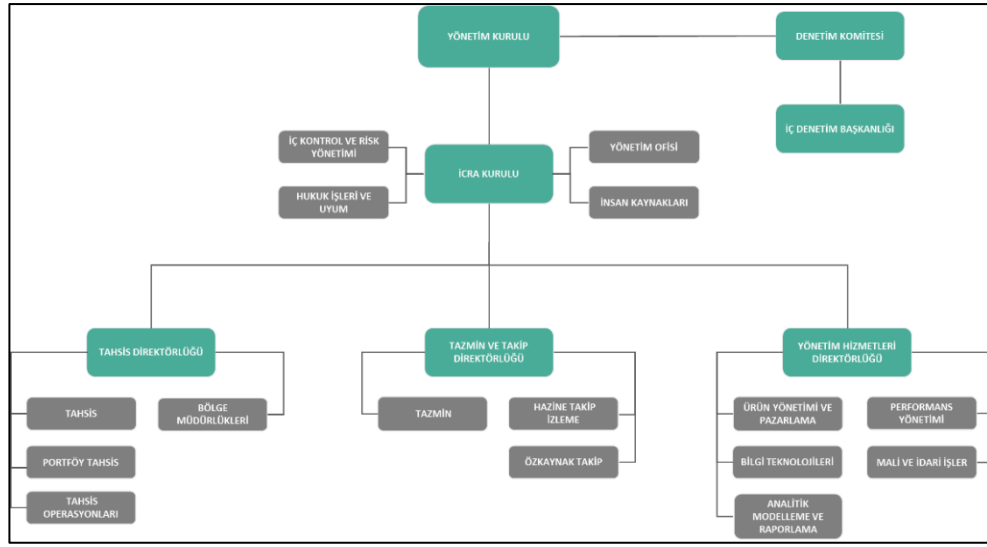
Tablo 1: KGF Güncel Sermaye ve Ortaklık Yapısı

Ortak	Hisse Payı (%)	Sermaye Payı (TL)
TOBB	28.2961	145.196.894,76
KOSGEB	28.2879	145.155.059,00
TESK - Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu	0.1207	619.358,17
TOSYÖV -Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler	0.0078	40.015,94
MEKSA - Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı	0.0039	20.025,72
Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Alternatifbank A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Akbank T.A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Anadolubank A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Burgan Bank A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Denizbank A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Fibabanka A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
HSBC Bank A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Ing Bank A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Odeabank A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Pasha Yatırım Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Qnb Finansbank A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Şekerbank T.A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Turkland bank A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Türkiye İş Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1.4925	7.658.719,86
Vakıf Katılım Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
Ziraat Katılım Bankası A.Ş.	1.4925	7.658.719,86
TOPLAM	100	513.134.229,53

Kaynak: Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi, 12.04.2019, S. 9808, s. 939

Kasım.2021'e kadar Yönetim Kurulu'na bağlı Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcılıkları şeklindeki organizasyon yapısı ile çalışan KGF, bu tarihten sonra Yönetim Kurulu'nun iş yükünü hafifletmek için İcra Kurulunu kurmuş ve bu İcra Kuruluna bağlı Genel Koordinatör ve Direktörlükler getirmiştir. Güncel organizasyon şeması Şekil.1'de belirtilmektedir.

Şekil 1: KGF Organizasyon Şeması

Kaynak: www.kgf.com.tr (Erişim Tarihi: 13.10.2022)

Kasım.2021'de organizasyon şemasında yapılan değişiklik ile Genel Müdür yerine Genel Koordinatör, Genel Müdür Yardımcıları yerinde de Direktörler gelmiştir. Ancak 18.02.2022 tarih ve 10520 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde İcra Kurulu Genel Koordinatörünün görevinin sona erdiği ve yerine İcra Kurulu Üyesi Genel Müdür atandığı ifade edilmektedir. Ticaret sicil gazetesinde görülen bu unvan değişikliği sebebiyle organizasyon şemasının yakın zamanda yeniden değişmesi veya Kasım.2021 öncesindeki yapısına benzer bir şekle dönmesi beklenmektedir. Bu olasılık dahilinde düşünüldüğünde, ülke ekonomisinde bu kadar etkin olan bir destek kurumunun organizasyon yapısındaki sık değişimlerin, kurumun kefalet süreçlerini kontrol etme ve sonuçlarını kurum ve ülke ekonomisi lehine dönüştürme ihtimalini zayıflatmaktadır.

3. Kredi Garanti Fonu A. Ş.'nin Kaynakları

İlk kefaletini kendi özkaynaklarından sağladığı fon ile 1994 yılında veren KGF, yıllar içinde başta Hazine ve Maliye Bakanlığı ve Avrupa Yatırım Fonu (AYF) olmak üzere farklı kurumlardan da fon sağlamıştır.

Kurulduğu günden bu yana devam eden özkaynak kefalet talepleri için, KOBİ-dışı firmaların başvuruları kesinlikle kabul edilmemekle birlikte, sadece KOBİ vasfına haiz işletmeler özkaynak KGF kefaletinden faydalanabilmektedir. KGF, kendi öz kaynakları toplamının 10 katına kadar fon yaratma hacmine sahiptir.

2008 yılında ABD gayrimenkul piyasasında başlayan ve kısa sürede tüm dünyada etkisini gösteren global kriz sonrasında, Türkiye ekonomisini canlandırmak üzere, KGF özkaynaklarına ek bir kaynak yaratılması adına, Bakanlar Kurulu'nun 14.07.2009 tarih ve 2009/15197 sayılı "Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanacak Hazine Desteğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki karar" ile 1 milyar TL Hazine kontr-garantisi sağlanmıştır. Bu tarihten itibaren KGF özkaynaklarına ek olarak Hazine kaynağından da kefalet vermeye başlamıştır.

2013 yılına gelindiğinde ise ülkemizde yaşanan olumsuzluklar ile başlayan kredi piyasalarındaki daralma, 2015 ve 2016 yıllarında yaşanan uluslararası gerilimler ile birlikte iyice sıkışmıştır. Piyasayı canlandırmak üzere, dünyanın en büyük kredi garanti politikası kapsamında, Hazine kontr-garantisi 13.05.2015 tarih ve 2015/7715 sayılı karar ile 2 milyar TL'ye, 27 Şubat 2017 tarih 2017/9969 sayılı karar ile 25 milyar TL'ye çıkarılmıştır. 2019 yılı sonunda Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi ile birlikte 29 Mart 2020 tarih 2020/2325 sayılı karar ile de 50 milyar TL'ye çıkarılmıştır. Son olarak 13 Ağustos 2022 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteğine İlişkin Kararın 4. maddesinin 2. Fıkrasının b bendinde değişiklik yapılarak, Kredi Garanti Fonu (KGF) tarafından verilen kefaletlerin toplam bakiye tutarı, 4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetimi Hakkında Kanununun geçici 20. Maddesinde öngörülen limitin 10 katına endekslenmiş ve böylece KGF'nin kefalet verebileceği kredilerin toplam tutarı 500 milyar liradan 1 trilyon liraya çıkarılmıştır. Başka bir ifadeyle KGF'nin işlem hacmi artırılmıştır.

KGF, yurtdışı kaynaklı en büyük fonu AYF'den (Avrupa Yatırım Fonu) sağlamaktadır. İlk olarak 2009 yılında AYF'nin CIP (Rekabet Edilebilirlik ve Yenilikçilik Programı) projesi kapsamında 2.925.000,00 EUR tutarında kontr-garanti sağlanmış ve Her Köye Bir KOBİ projesi başlamıştır. 2013 yılında ise AYF'nin IPA (Bölgesel Rekabet Edilebilirlik Operasyonel Programı) kapsamında 43 ilde uygulanan Mikro Girişimcilere Mikro Krediler projesi için 4,5 milyon EUR kontr-garanti sağlanmıştır. Son olarak 2019 yılında AYF kontr-garantisi ile geliştirilen COSME programı ise halen daha devam etmektedir. Bu program kapsamında AYF'den sağlanan 126,5 Milyon TL'lik kaynak ile 2,3 Milyar TL'lik kefalet ve 2,875 Milyar TL'lik kredi imkanı oluşturulmuş ve 2020 yılında bu kaynağın 300 milyon TL'ye çıkarılması için AYF'ye başvuruda bulunulmuştur. Avrupa Yatırım Fonu ile yapılan görüşmeler neticesinde, yoğun talep alan projenin devamına karar verilmiş ve

27.10.2020 tarihinde imzalanan protokol ile AYF'den temin edilen 126,5 Milyon TL'lik kontr-garanti desteği 300 milyon TL'ye yükseltilmiştir (AECM, 2020: 87).

KGF, Türkiye ekonomisine katkıda bulunan ve gelecek vaad eden tüm işletmelere kefalet desteği vermektedir. İmalatçı, ihracatçı, teknolojik ürün üreten, havacılık ve savunma sanayinde ve tarım sektöründe faaliyet gösteren firmalar öncelikli olmak üzere her sektörden gerçek ve tüzel kişiler KGF kefaletinden faydalanabilmektedir. Esnaf ve sanatkarlar, serbest meslek mensupları, kooperatifler (arsa ve konut yapı kooperatifleri hariç) ve çiftçiler dahil olmak üzere, sektör ve ölçek ayrımı yapılmaksızın, tüm gerçek ve tüzel kişiler KGF kefalet başvurusunda bulunabilmektedir. KOBİ ve KOBİ-dışı ayrımı olmaksızın tüm işletmelere kefalet desteği sağlayan KGF'nin önceliği halen daha KOBİ'lerdir. KGF'nin 2021 yılı faaliyet raporuna göre kefalet verdiği işletmelerin %70'inin KOBİ vasfına haiz işletmeler, %30'unun ise KOBİ-dışı işletmelerden oluştuğu görülmektedir.

4. Kredi Garanti Fonu A. Ş. 'nin İşleyişi

Finans kurumlarından kullanılacak kredilere konu olan özkaynak ya da Hazine kaynaklı kefalet talepleri için, işletmelerden kesinlikle direkt başvuru alınmamaktadır, kefalet talebinin işletme adına banka tarafından KGF'ye yapılması gerekmektedir. Alınan kefalet başvuruları portföy garanti sistemi (PGS) ve portföy limit sistemi (PLS) kapsamında değerlendirilmektedir.

İlk olarak 2014 yılında uygulamaya konulan PGS, kefalet taleplerinin KGF'nin kredi verenlere tahsis ettiği toplam kefalet limiti üzerinden, işletmelerin kredi değerliliğine ilişkin olarak KGF tarafından ilave bir inceleme yapılmaksızın ve teminat almaksızın, kredi verenlerin derecelendirme notları esas alınarak değerlendirildiği, TL ve döviz cinsinden nakdi ve gayrinakdi kullanımının yapıldığı sistemi ifade etmektedir (KGF, 2019: 5). Bu sistemde bankanın kredi onayını vermesinin ardından KGF, Bakanlar Kurulu Kararı'nda belirtilen yararlanıcı şartlarına uygunluğunu kontrol ettikten sonra kefalet onayı vermektedir. Bu sistem kredi başvurularının çok daha hızlı bir şekilde sonuçlanmasına katkı sağlamıştır. PGS kefaleti ile kullanılan kredinin temerrüde düşmesi halinde, ilgili bankanın portföy tazmin limitine ulaşılmasından sonra, temerrüde düşen krediler için KGF'nin kefaleti sona ermiş olmakta ve herhangi bir tazmin talebi kabul edilmemektedir (KGF, 2019: 41).

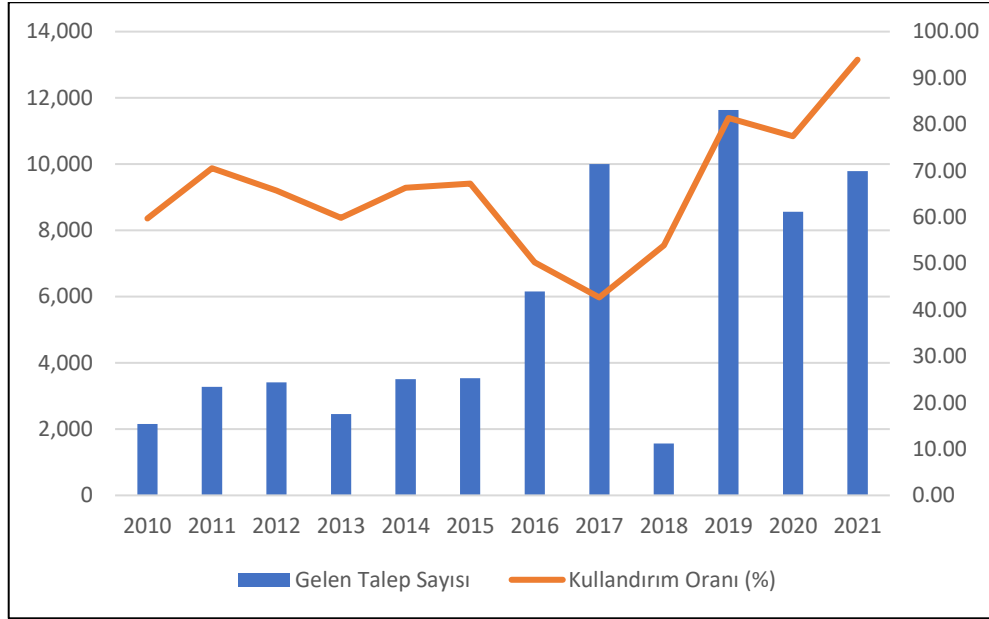
Kefalet faaliyetlerine başladığı günden beri var olan PLS ise, gelen kefalet taleplerinin KGF yetkilileri tarafından firma ortaklarının bilgi ve tecrübesi, sektör ve pazar payı, bilanço analizi ve moralite kriterleri neticesinde değerlendirildikten sonra karara bağlanmaktadır. KGF'nin kefalet verdiği kurumlar Tablo 2'de belirtilmektedir. Bu kurumlar ile imzaladığı protokoller çerçevesinde talepler değerlendirmeye alınmaktadır.

Tablo 2: KGF'nin Kefalet Verdiği Kurumlar

Bankalar	Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.	Şekerbank T.A.Ş.
	Alternatifbank A.Ş.	Turkland bank A.Ş.
	Akbank T.A.Ş.	T. C. Ziraat Bankası A.Ş.
	Anadolubank A.Ş.	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
	Burgan Bank A.Ş.	Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.
	Denizbank A.Ş.	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
	Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş.	Türkiye Halk Bankası A.Ş.
	Fibabanka A.Ş.	Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.
	HSBC Bank A.Ş.	Türkiye İş Bankası A.Ş.
	Ing Bank A.Ş.	Türkiye Kalkınma Yatırım Bankası A.Ş.
	Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.
	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.
	Odeabank A.Ş.	Vakıf Katılım Bankası A.Ş.
	Pasha Yatırım Bankası A.Ş.	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.
Qnb Finansbank A.Ş.	Ziraat Katılım Bankası A.Ş.	
Finansal Kiralama Şirketleri	Ak Finansal Kiralama A.Ş.	ING Finansal Kiralama A.Ş.
	Alternatif Finansal Kiralama A. Ş.	İş Finansal Kiralama A.Ş.
	Burgan Finansal Kiralama A.Ş.	QNB Finans Finansal Kiralama A.Ş.
	Deniz Finansal Kiralama A.Ş.	Şeker Finansal Kiralama A.Ş..
	Garanti Finansal Kiralama A.Ş.	Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.
	Halk Finansal Kiralama A.Ş.	Yapı Kredi Finansal Kiralama A.O.
Diğer Kurumlar	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)	T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Kaynak: www.kgf.com.tr (Erişim Tarihi: 03.10.2022)

Yurt içi ve yurtdışından sağladığı fonlar ile işletmelerin finansmana erişimini kolaylaştırmak isteyen KGF'nin Özkaynak ve Hazine kaynaklı kefalet taleplerinin de farklı bir işleyişi bulunmaktadır. KGF'nin kurulduğu günden bu yana devam eden özkaynak kefalet talepleri için, KOBİ-dışı firmaların başvuruları kesinlikle kabul edilmemekle birlikte, sadece KOBİ vasfına haiz işletmeler özkaynak KGF kefaletinden faydalanabilmektedir. KGF'nin özkaynaklarından verdiği kefaletlere ilişkin bilgiler Grafik 2'de gösterilmektedir.

Grafik 2: 2010- 2021 Özkaynak Kefalet Talep Durumu

Kaynak: KGF'nin 2010- 2021 faaliyet raporlarından oluşturulmuştur.

Grafik 2’de, sütunlar yıllar itibariyle gelen kefalet talep sayılarını, çizgi grafiği ise onaylanan özkaynak kefalet taleplerindeki kullandırma yüzdesini göstermektedir. 2015 yılında uluslararası politikada yaşanan olumsuzluklar sebebiyle finans kurumları kredilerini kısmış ve bu dönemlerde özkaynak kefalet talebinde büyük bir artış yaşanmış, ancak 2017 yılında Hazine kaynağının artırılması ile birlikte kullandırılan özkaynak kefalet taleplerinde hızlı bir düşüş görülmüştür. Devamında ise Avrupa Yatırım Fonu (AYF) kaynağı ile açılan COSME projesinde PGS Özkaynak kefalet süreçlerinin başlaması ile birlikte, özkaynak kefalet kullandırmaları yeniden artışa geçmiştir.

İlk kefalet verilen 1994’ten 2014’e kadar, günümüzdeki adıyla PLS Özkaynak kefalet sistemi ile çalışan KGF, banka ve firmalardan aldığı kefalet taleplerini, kendi bünyesinde gerçekleştirdiği mali tahlil ve piyasa analizi sonrasında sonuçlandırmaktadır. Kefalet talebinin onaylanmasını müteakip KGF’nin teminatlanma süreci başlamaktadır. PLS Özkaynak sisteminin esas amacı maddi değeri olan ancak bankaların almak istemediği ya da alamadığı teminatların ekonomiye kazandırılmasıdır. Örnek olarak imalat sektöründeki bir firmanın en değerli varlığı olan tesis, makine ve cihazların nakde dönmesi bir hayli zor olduğundan dolayı bankalar teminat olarak değerlendirmek istemezken, KGF bu teminatları kabul ederek karşılığında finans kurumlarına kefalet vermektedir. Başka bir örnek vermek gerekirse bir kurumda ipotekli olan bir gayrimenkul, KGF tarafından 2 veya daha üstü derecelerde ipotek tesis edilerek, teminat olarak kabul görebilmektedir. Buna ek olarak genellikle miras yoluyla intikal eden hisseli tapular, arsa, bağ, bahçe, tarla, zeytinlik,

araç rehni, gemi ipoteği vb gibi teminatlar da KGF'nin PLS Özkaynak tarafından teminat olarak değerlendirilerek, finans kurumlarına kefalet sağlanmaktadır.

PLS Özkaynak kefaleti için banka ve finans kurumlarından alınan başvurulara ek olarak KOSGEB, TÜBİTAK, TTGV, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı destekleri için ise işletmelerden doğrudan başvuru alınmaktadır.

Özkaynak kefalet talepleri için (2022 yılı itibarıyla) KGF'ye ödenen, 250- 1.500 TL aralığında başvuru ücretine ek olarak, %1 ile %2 aralığında değişen yıllık komisyon maliyeti bulunmaktadır. Ayrıca KGF'nin teminat süreçlerinde ekspertiz, tapu, noter vb maliyetler doğabilmektedir. Ancak KGF kefaletinin daha likit bir teminat olması sebebiyle, bankalar KGF kefaleti ile kullanılan kredileri daha düşük faiz oranı ile kullanmaktadır. Böylece KGF'ye ödenen komisyon oranı, firmaya ek bir maliyet olmaktan çıkmaktadır. Ayrıca doğrudan alınan kefalet taleplerinin uygun fiyatlı finansman kaynağı olması ve banka limitlerinin kullanılmasına gerek kalmadan kamusal desteklerden yararlanmalarına katkı sağladığından dolayı birçok işletmenin öncelikli tercihidir.

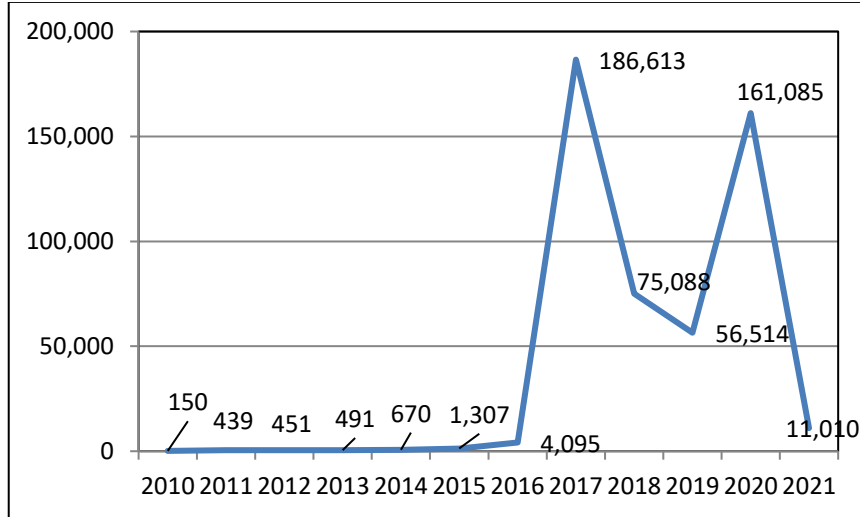
PGS Özkaynak kefaletlerinde ise tüm başvurular bankalar üzerinden yapılmakta olup, KOBİ vasfına haiz olmayan firmaların başvuruları kesinlikle kabul edilmemektedir. Proje bazlı açılan PGS Özkaynak kefalet limitleri, bankaların kendi değerlendirmeleri sonucunda uygun gördüğü işletmelere kullanılmaktadır. Banka tarafından, yararlanıcı adına yapılan kefalet talepleri için, KGF tarafından ayrıyeten bir inceleme yapılmamaktadır. PGS Özkaynak kefalet talepleri ilk olarak 2014 yılında başlamış olup, yıllar içinde dönemsel olarak proje bazında limitler açılmaktadır.

Özkaynaklarından verdiği kefaletlere ek olarak 2010 yılından beri de Hazine kaynaklı kefalet talepleri kabul edilmeye başlayan KGF, bu sayede daha fazla KOBİ'ye ulaşabilmiştir. 2008 yılında tüm dünyada etkisini gösteren global kriz sonrasında Bakanlar Kurulu kararı ile 1 milyar TL Hazine kontr-garantisi sağlanmıştır. 2015, 2017 ve 2019 yıllarında kredi piyasalarının iyice daralması ile birlikte KGF'ye sağlanan Hazine Kontr-garantisi artırılmış ve 50 milyar TL'ye kadar çıkarılmıştır. Mart.2022'de ise KOBİ kriterlerinin genişletilmesi ile birlikte, KGF limitlerinde de güncelleme yapılması kaçınılmaz bir hale gelmiş ve 11.05.2022 tarihli 31832 sayılı Resmi Gazete'de KOBİ vasfına haiz işletmelerin kullanabileceği azami kefalet limiti 35 milyon liradan 100 milyon liraya yükseltilirken, KOBİ-dışı işletmelerin azami kefalet limiti 250 milyon liradan 350 milyon liraya çıkarılmıştır.

Hazine kaynaklı kefaletlere ilişkin bilgiler Grafik 3'te gösterilmektedir. Grafik 3'ten görüldüğü üzere 2017 yılında Hazine kaynağından verilen kefaletler bir hayli artmıştır. 2017 yılındaki sıçramaya ek olarak, Covid-19 pandemisi ile birlikte ilave kaynak yaratılmış ve ikinci bir kırılma noktası olarak 2020 yılı görülmektedir. Ayrıca 2019

yılında, AYF ile imzalanan COSME projesi ile PGS Özkaynak kullanımları arttığından dolayı, bu dönemde Hazine kaynaklı kullanımlarda düşüş görülmektedir.

Grafik 3: Kullanılan Hazine Kaynaklı Kefalet Tutarı (Milyon TL)

Kaynak: KGF'nin 2010- 2021 faaliyet raporlarından oluşturulmuştur.

Hazine kaynaklı kefalet taleplerinde, kredinin kullandırımı sırasında öncelikli olarak mahsup edilmek kaydıyla, talep edilen kredinin %20'sine kadar olan yapılandırma harici vergi- SGK borçları kabul edilmekteyken, bu tutardan daha fazla vergi- SGK borcu olan işletmelerin başvuruları kabul edilmemektedir.

Kullanılacak kredilerin kefaleti kapsamında KGF, firmaların kredi değerliliğinin tespitinde öncelikli olarak kredi verenin görüşünü önemsemekte ve kredi riskinin belli bir oranda kredi veren tarafından üstlenilmesini esas alınmaktadır. İşletmelerin ihtiyaç duyduğu finansman için her türlü nakdi ve gayri nakdi kredilere yönelik kefalet veren KGF, çek karnesi ve şirket kredi kartı için kesinlikle kefalet başvurusu kabul etmemektedir. Kredi verenlerin, ilk defa veya ilave olarak kullanacakları, yenileyecekleri, yeniden vadelenirecekleri veya yapılandıracakları TL ve/veya döviz cinsinden ve/veya dövize endeksli nakdi ve gayrinakdî krediler ile 6361 sayılı Kanun kapsamında yetkilendirilen finansal kiralama ve yatırıma yönelik finansman sağlanması kaydıyla finansman şirketleri tarafından sağlanan kaynak için de kefalet vermektedir (KGF, 2019: 4). Kısaca devam eden kredi riskleri için kefalet verilmemekte olup, sadece yeni kullanılacak bir kredi için kefalet talebi kabul edilmektedir.

PGS Hazine kaynaklı kefalet taleplerinde, banka üzerinden gelen talepler, gerekli kefalet koşullarının sağlanması durumunda maksimum 1 gün içinde sonuçlandırılmakta ve KGF tarafından firmaların mali veri analizine ilişkin bir bilgi

ya da belge talep edilmemektedir. Onay için gerekli kefalet koşulları proje bazında değişkenlik arz etmekte olup, genel onay koşulları firma ve ortakları hakkında takibat bulunmaması ve kamu borcunun belirli bir sınırdan üzerinde olmaması şeklindedir.

Hazine kaynaklı kefalet taleplerinde işletmelerin 75 milyon TL'ye kadar olan talepleri PGS Hazine sistemi kapsamında değerlendirilmekte olup, bu tutar üzerindeki talepler PLS Hazine sistemi içerisinde karara bağlanmaktadır.

PLS Hazine kaynaklı kefalet taleplerinde ise, bankalar tarafından hazırlanan mali tahlil ve istihbarat raporları, kredi ve kefalet değerliliği bakımından KGF yetkilileri tarafından incelenerek karara bağlanmaktadır. Bu sistemde PLS Özkaynak kefaletlerinde olduğu gibi firma ile ayrı bir görüşme yapılmamaktadır.

Hazine kaynaklı kefalet talepleri için yararlanıcılardan başvuru ücreti talep edilmemekle birlikte, kredi kullanım sırasında bir kereye mahsus olmak üzere kefalet tutarının %0,5 oranında KGF kefalet komisyon ücreti bulunmaktadır. Bu şekliyle Hazine kaynaklı kefalet talepleri, işletmeler için özkaynak kefalet talebinden çok daha düşük maliyete sahiptir.

5. Sonuç

Dünya Bankası, IMF, OECD vb gibi uluslararası ekonomik örgütler, üye ülkeler hakkında raporlamalar yaparken genel olarak KOBİ'lerin faaliyetlerini baz aldıklarından dolayı, KOBİ'lerin çarklarını döndürmeye devam etmesi tüm dünya ekonomilerinde büyük önem arz etmektedir. Ülkemizde de KOBİ'leri desteklemek üzere kurulan Kredi Garanti Fonu A.Ş., uzun yıllar KOBİ vafına haiz işletmeleri desteklemeye devam etmiş, 2017 yılından itibaren ise KOBİ-dışı işletmelerin de başvurularını kabul etmeye başlamıştır.

Ülkemizde yaşanan olumsuzluklar sonrasında, tüketici güveninin düşmesi, bankaların kredilerini kısması vb sebeplerle ekonomik faaliyetleri canlandırabilmek adına, 2017 yılında Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından KGF'ye sağlanan fon artırılmış ve 200 milyar TL'lik bir kefalet hacmi yaratılmıştır. Ancak bu dönemde daha likit bir teminat yapısına sahip olmak isteyen bankalar, KGF kaynağını kendi kredilerinin finansmanı için kullanmış ya da tazmin üst limiti kuralının getirilmesi ile risk almaktan kaçınarak belli bir skorun üzerinde kalan, kredi ihtiyacı olmayan ancak ödeme gücü olan firmalara kullanmışlardır. Son yıllarda bankaların hedef-prim odaklı çalışmaları da bu duruma zemin hazırlamış ve bu sebeple bankalar kredi kullandırmalarında işletmenin ihtiyacını ön plana koymayı atlamışlardır. Bu dönemde özellikle esnaf statüsündeki bazı işletmeler ise bu kredileri kendi şahsi ihtiyaçları için kullanmışlardır.

30.09.2022 tarih itibariyle kuruluşundan bu yana kümüle olarak 1.327.153 adet işletmeye 579 milyar TL üzerinde kefalet hacmi karşılığında yaklaşık 684 milyar TL kredi hacmi sağlayan KGF, 2021 yılı Sayıştay Raporu'nda yer alan, KGF kefaletine yönelik açıklamalar sonrasında, iktisadi otoritelerin eleştirilerine maruz kalmıştır. Sayıştay raporuna göre, KGF'nin onay sırasında bankaların beyan ettiği, yararlanıcı işletmeye ait vergi- SSK borç durumunu gösterir yazıların doğruluğunu kontrol etmemesi, onay sonrasında kredi kullanımından öncelikli olarak mahsup edilmesi gereken kamu borçlarının ödenip ödenmediğini denetlemediği ve protokollere aykırı kredi kullanımlarının zamanında tespit edilememesi vb sebeplerle kredi kefalet sisteminin etkin olarak işleyemediği ifade edilmektedir. Ancak kefalet verdiği firmalar ile ilgili olarak ihtiyaç duyduğu GİB, SGK, MERNİS, UYAP, MERSİS gibi bilgilere doğrudan erişemeyen KGF gibi bir kurumun bütün bu süreçlerin denetimini, kredi verenlere bırakması da yersiz görülmektedir.

KGF kefaletinin bir destek aracı olmasının yanı sıra bankacılık sektörüne olumsuz etkileri de mevcuttur. KGF'ye sağlanan fonlar ile daha güçlü ve daha ucuz bir teminat yapısına kavuşan ve bu krediler sayesinde daha düşük karşılık ayırarak daha iyi bir mali yapıya kavuşan bankalar, KGF'nin Hazine kaynaklı projeler açmadığı dönemlerde risk almaktan kaçınmaya yani kredilerini kısımaya başlamışlardır.

Hazine kaynaklı kefalet taleplerinde, yararlanıcı ile ilgili takibat ve kamu borcu kriteri haricinde bir inceleme yapmayan KGF, kendi özkaynaklarından aldığı kefalet başvurularında ise bölge müdürlükleri tarafından inceleme yapmaktadır. Özkaynak kefalet taleplerinde banka ve KGF olmak üzere iki aşamalı bir inceleme söz konusu olduğundan dolayı firmanın kredi ihtiyacının ve kredi kullanım yerinin tespiti daha sağlıklı ve kontrollü bir şekilde yapılmaktadır. Bu sebeple KGF'nin Hazine kaynağından ziyade Özkaynak kefalet taleplerine ağırlık vermesinin, ülke ekonomisi ve işletmeler üzerinde daha olumlu etkiler yaratacağı düşünülmektedir. KGF kefaletinin işletmelere olumlu etki etmesi demek, yatırım ve istihdamın artması, tüketici güveninin yeniden sağlanması ve ekonomide de reel bir büyüme sağlanması anlamına gelecektir.

Kaynakça

AKÇİĞİT, U., SEVEN, Ü., YARBA, İ., & YILMAZ, F. (2021, Nisan). Firm-Level Impact of Credit Guarantees: Evidence from Turkish Credit Guarantee Fund. *TCMB Working Paper No:21/10*.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2021). *2022- 2024 Stratejik Plan*. Ankara.

- DEĞİRMENCİ, G. (2011). Türkiye ve Dünya'daki Kredi Garanti Sistemleri, Türkiye'deki Kredi Garanti Fonu A.Ş.'nin Kefalet Hacminin ve İşlerliğinin Arttırılabilmesi İçin Yapılabilecekler. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GERGERLİ, İ. (2019). *Japonya Ekonomisinin Gizli Gücü 'Kredi Garanti Kurumları'* (2. Baskı b.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- KESEBİR, M. (2018, Mayıs). Türkiye'de 2001 Krizi Sonrası Bankacılık Sektörünün Durumu, Yapısal Reformlar ile Son Yıllardaki Gelişmeler. *Bitlis Eren Üniversitesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 3(2), 1- 19.
- KGF. (2019). *100 Soruda KGF*. 09 01, 2022 tarihinde Garanti BBVA: <https://assetsgarantibbva.com/assets/pdf/tr/diger/100SorudaKGF.PDF> adresinden alındı
- KOSGEB. *2020 Yılı Destek Programları Broşürü*.
- Kredi Garanti Fonu A. Ş. (2014). *2013 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.
- Kredi Garanti Fonu A. Ş. (2015). *2014 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.
- Kredi Garanti Fonu A. Ş. (2016). *2015 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.
- Kredi Garanti Fonu A. Ş. (2017). *2016 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.
- Kredi Garanti Fonu A. Ş. (2018). *2017 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.
- Kredi Garanti Fonu A. Ş. (2019). *2018 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.
- Kredi Garanti Fonu A. Ş. (2020). *2019 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.
- Kredi Garanti Fonu A. Ş. (2021). *2020 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.
- Kredi Garanti Fonu A. Ş. (2022). *2021 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.
- Resmi Gazete. (2009, 07 15). *Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanacak Hazine Desteğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Karar*. 05 20, 2022 tarihinde Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alındı
- T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2006). *Dokuzuncu Kalkınma Planı*. Ankara.
- T. C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. (Eylül.2021). *Kamu Maliyesi Raporu, 2021- II*. Ankara.
- T. C. Kalkınma Bakanlığı. (2018). *On Birinci Kalkınma Planı (2019- 2023)*. Finansal Hizmetlerin Geliştirilmesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.
- T. C. Merkez Bankası. (Kasım.2020). *Finansal İstikrar Raporu*. Ankara.

T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. *Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı ve 2012/3305 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar Kapsamında “İmalata Dayalı ithal ikamesi Destek Paketi” Çerçevesinde TL Kredisi Kullanılabilecek Aracı Kurumlara İlişkin İlan.*

T.C. Sayıştay Başkanlığı. (2021). *2020 Yılı Sayıştay Denetim Raporu.* Ankara.

TÜBİTAK. (2014). *TÜBİTAK – TEYDEB Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Kapsamında Yapılacak “Transfer Ödemesi” (Ön Ödeme) Uygulamasına İlişkin Bilgi Notu.* 05 07, 2022 tarihinde TÜBİTAK: <https://www.tubitak.gov.tr/> adresinden alındı

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2006, 07 01). *Dokuzuncu Kalkınma Planı.* 05 07, 2022 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: <https://www.sbb.gov.tr/> adresinden alındı

Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi. (1991, 07 30). *TTSG.* 09 01, 2022 tarihinde Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi: <https://www.ticaretbicil.gov.tr/> adresinden alındı

YÜKSEL, A. (2011). Türkiye’de KOBİ’lerin Banka Kredilerine Erişimi. *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi.* Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı.